

אוגוסט 2021

ראיון עם ג'אד נאמן

מראיינים: ענת אבן ורן טל

פגשנו את ג'אד בדירה שלו ברחוב נצח ישראל. ג'אד כבר היה חלש, אבל שמח מאוד לקראתנו, קיבל אותנו בחיוך גדול ודיבר באירוניה על מחלתו. השיחות עם ג'אד היו תמיד חגיגה של מחשבה ודמיון. מתחילים בנקודה מסוימת וממריאים אל רעיון לסרט חדש, מאמר שהוא רוצה לכתוב או מאבק מקצועי, חברתי או פוליטי ששווה להיאבק עליו. הפעם זה היה שונה, בעיקר בגלל הכאבים שחש שלא ניתן היה להסתירם. עברנו על נושאים רבים, כמו תמיד. הזמן חלף וג'אד דיבר על הקריירה העשירה שלו בקולנוע, במחקר ובפעילות ציבורית. השיחה גלשה לכיוונים שונים ומגוונים, היה קשה לעצור אותה, כי התחושה הייתה שלא הספקנו ויש לו עוד כל כך הרבה לספר. אבל ג'אד היה צריך לעצור ולאסוף כוח. סיכמנו שנמשיך בקרוב. לא הספקנו. ההודעה על מותו הכתה אותנו בתדהמה.

ג'אד היה חבר ומורה נערץ, הוא התווה לנו את הדרך הקולנועית שיסודותיה הם רגישות חדשה, הומניזם והשאיפה לחברה צודקת ועולם טוב יותר. אנחנו כבר מתגעגעים אליו. הטקסט שלפניכם הוא השיחה האחרונה שערכנו איתו. אנחנו יודעים שרוחו הגדולה תמשיך ללוות אותנו.

דומה שלדור שלכם העיקר היה קולנוע עלילתי, וקולנוע דוקומנטרי היה ההכרח בשביל להתפרנס.

דוקומנטרי היה על הדרך. תראו, אני בא מרפואה לא מקולנוע. זה ידוע. סיימתי רפואה, ואז, חברי הטוב מהצבא, צפל ישורון, אמר לי אתה היית אדמיניסטרטור טוב בצבא, עשית כל מיני, היית רס"פ, היית זה, היית זה, בוא תהיה מנהל הפקה של פיצ'ר שאני הולך לעשות. אמרתי לו, אחלה הרפתקה, יאללה. וככה התחילה ההפקה של סרט של צפל, שנקרא **אישה בחדר השני** (1967). אני הייתי המוציא והמביא מבחינת ניהול ההפקה. לא מפיק ולא משקיע ולא שום דבר כזה אלא רק דואג שכל דבר יהיה במקום. זו דרמה שמתרחשת בין ארבע דמויות, שני גברים ושתי נשים, עם אהבה שעוברת מאחד לשני, וכן הלאה. צפל ואני עבדנו יחד על עוד סרט, שוב אני מנהל הפקה. שם הסרט היה **ביעור הבערות** (1966), מורות חיילות שאת השירות הצבאי שלהן עושות ביישובי עולים ומלמדות אותם עברית. זה סרט מאוד מרגש.

ככה התחלת ג'אד. היכן הבחנת שיש קולנוע שהוא קצת שונה? איפה נפגשת איתו? איפה ראית סרטים כאלה שעניינו אותך?

בכנות מה שדיבר אל ליבי זה הנאו-ריאליזם האיטלקי והגל החדש הצרפתי. זה מה שהיה אז בראש של כולנו. לעשות כמוהם אבל כאן בארץ. אני זוכר שאחרי שסיימנו את הסרט הדוקומנטרי, צפל ואני הלכנו לאולפני הרצליה ודיברנו עם מרגוט קלאוזנר. באנו עם תסריט ששינינו כתבנו שמבוסס על **ביעור הבערות**. על מורה שמתאהבת בנער חסר השכלה לחלוטין והמשפחה מתנגדת, מין מלודרמה משפחתית כזאת. היא מאוד התלהבה מהרעיון ומהתסריט, ואמרה יאללה אנחנו עושים את זה. אני זוכר, אותו יום היה חורפי, יצאנו מהדירה שלה, היא גרה אז קרוב לשפת הים, ורצנו על חוף הים כמו מטורפים וצרחנו וצרחנו וצרחנו. זהו. זה היה סוף העשייה של הסרט הזה כי כעבור מספר ימים כל המי ומי באולפן שלה אמרו לה, השתגעת? לשים כסף על שני אנשים חסרי ניסיון לחלוטין, לא בא בחשבון, אנחנו לא ניתן לך להיכנס להרפתקה הזאת, והיא נסוגה וויתרה על הרעיון.

איך התחלת לרכוש את ההשכלה הקולנועית שלך?

יכין הירש היה צלם וחבר. יכין וציונקה היו זוג מופלא, שהיה להם בית ברחוב הס שכבר לא קיים. בבית הזה אנחנו ראינו בלי סוף סרטים שהם היו מקבלים בחינם ממחלקת הקולנוע של ההסתדרות. סרטים שהיו מוציאים לצבא, סרטים ב-16 מילימטר ששלחו להקרנה בטיז אל נבי, בכל מקום שרק אפשר. ככה למדתי את תולדות הקולנוע.

מתי ואיך עשית את הסרט התיעודי הראשון שלך?

אני חושב – אבל אני לא בטוח – שזה הסרט שעשיתי על חייו ברנר ועל הרצח שלו. יש שם פרק תיעודי ופרק עלילתי. הרצח מתואר כפי שהוא היה, כפי שהוא מופיע בזיכרונות. היו שם חברים שהכירו את ברנר, כמו נחום גוטמן, שדיברו עליו, כמו שאנחנו מדברים על חברים שלנו. זה היה נורא מעניין. איך נקרא הסרט הזה? זה מיקי ורשביאק בתפקיד ראשי שמשחק את ברנר בקטעים הדרמטיים. אבל בנוסף לחלק הדרמטי היו הקטעים הדוקומנטריים שמאוד דיברו אל ליבי. אז נגיד שזאת ההתנסות הראשונה שלי בלעשות משהו דוקומנטרי.

איך קראו לסרט הזה?

בדיוק, איך קראו לסרט?

איפה אפשר למצוא אותו?

הוא קיים אולי אצל רוסו בסינמטק ירושלים?

אתה לא זוכר את השם של הסרט?

לבושתי אני לא זוכר. לבושתי ייאמר. זה סרט על רצח ברנר.

בדקנו אצל מאיר רוסו, שמצא אותו בעזרת ערן לוי, מנהל מכון לבון (שם הסרט הוא "האדם הוא המרכז", הוא הופק על ידי ההסתדרות. שנת ההפקה לא ידועה).

כלומר כבר בסרט הראשון שיצרת שילבת בין דוקומנטרי ועלילתי?

כן. לחלוטין. הדוקומנטרי היה ראיונות עם אנשים כמו נחום גוטמן וטבנקין שהכירו אותנו אישית. טבנקין הזקן, לא הפלמ"חניק, האבא של הפלמ"חניק. הסרט הרשים כמה אנשים בטלוויזיה, ומכאן יצאו עוד שני סרטים קצרים עלילתיים. **החצר של מומו הגדולה**, על פי יהודית הנדל, עיבוד של רומן שלה, והשני עיבוד של סיפור של דוד שחר, שאת שמו אני כרגע לא זוכר. אלה שתי דרמות קצרות שעשיתי כדרמות מוזמנות עבור רשות השידור. זה הייתה ראשית דרכי.

אז נעבור לסרט הראשון שלך שיצר תשומת לב ציבורית. איך נוצר הסרט "השמלה" (1969)?

עבדתי אצל מיכה שגריר בהפקה של הסרט שלו **הסיירים**. בסיום ההפקה באתי למיכה שגריר ואמרתי לו, 'יש בינינו הסכם אתה צריך לשלם לי כך וכך עשרות אלפי לירות. אני לא רוצה שכר, אני רוצה שתיתן לי לשבוע ימים צוות מצומצם ואת הציוד. אמר אין בעיות. אמרתי סחתיין. לקחנו את ליאורה ריבלין ואת אסי דיין וצילמנו סרט קצר בשם **השמלה**, שצולם כולו בספרייה העירונית בתל אביב. במקום שהיום עומד מוזיאון תל אביב. למרבה ההפתעה הסרט הזה זכה להתייחסות ועורר הדים רבים, ואמרו אוהוהו גל חדש. אז החלטנו שאנחנו גל חדש, למה לא? ואז היה צריך להמציא את השם של הגל החדש. ופה נזכרתי, כשהייתי באנגליה ראיתי תערוכה של ציור גרמני שנקרא די נוייה זכלישקייט. "האובייקטיביות החדשה". אמרתי, או-קיי, אז אנחנו נהיה "הרגישות החדשה", and the rest is history.

ולמה התכוונת?

התכוונתי שאנחנו מביאים משהו חדש לזירה של עשיית הסרטים הישראליים. בין אם זה דוקומנטרי ובין אם זה עלילתי. קולנוע שמושפע מהגל החדש הצרפתי, ומביא ערכים אמנותיים ואסתטיים אחרים.

אז **ביעור הבערות** הביא את **השמלה**, ובעקבות **השמלה** פנו אליו שוב מרשות השידור ואמרו לי אנחנו עושים סדרה של סרטים על ערים, בא לך? אמרתי כן. איזו עיר אתה רוצה? אמרתי עכו.

למה עכו?

כי היא מעניינת בצורה מטורפת ויש בה הכול. עתיקות ויהודים וערבים וקונפליקטים, וקראנו לזה **הסתכלות על עכו** (1975), ושוב זה היה סרט שעורר הרבה מאוד הדים כסרט דוקומנטרי.

בוא נתרכז רגע בהסתכלות על עכו. אחד האלמנטים הבולטים הוא בית החולים לחולי נפש והסצנות מלוות טיפול בבחורה במצב של דיכאון.

למה זה מעניין? כי מחלות נפש עניינו אותי. כשסיימתי רפואה עשיתי את עבודת הגמר שלי בבית החולים בנס ציונה לילדים סכיזופרניים. זה כל כך כואב שקשה לתאר כמה. ליוויתי אותם כמה חודשים וכתבתי על זה דיסרטציה קצרה.

בתהליך העבודה על הסרט לא התכוונת שזו תהיה איזו מטפורה למשהו?

לא, שום מטפורה. קדחת. זה פשוט היה סופר מעניין. אחר כך עשו מזה כל מיני דברים. אבל אותי זה עניין. כשפגשתי את הבחורה שמצולמת בבית החולים, שהיא בחורה מופלאה, בי-פולארית, היה לה כישרון רטורי מדהים והמפגשים שלה בתוך בית החולים, עם צוות הרופאים, הפסיכיאטרים והפסיכולוגים היו מרתקים. לראות את האינטראקציה בינה ובינם – כמו שני עולמות שונים שלא נפגשים.

היא הסכימה להיחשף בסרט?

היא הסכימה לחשיפה, אבל ברשות השידור סירבו לחשוף אותה, אז כשהציגו את הסרט הזה, שמו עליה מאסק שחור על הפנים.

אתה אוהב את הסרט הזה היום?

אני מת עליו. זה אחד הסרטים שאני הכי גאה שעשיתי.

אתה לא היחיד שאוהב אותו. מה אתה חושב שיש בסרט הזה שממשיך לרתק אחרי כל כך הרבה שנים?

הוא פרדיגמטי. אני לא בטוח שאני יכול להסביר. תראו, יש שם גם את העוני הנוראי של הערבים בעכו, יש את העניין של סירות ויציאה לים, והדמות שחושפת את ההיסטוריה והארכיטקטורה של עכו, ויש את כל העניין הפסיכיאטרי שמאוד ריתק אותי.

הסרט הדוקומנטרי הבא שלך, גם הוא מעניין ורלוונטי עד היום, היה על מרד הימאים. איך הוא נולד?

קובי ניב היה חבר של הבת של נמרוד אשל, שהיה ראש המורדים. הוא אמר לי בוא נכתוב פיצ'ר על הסיפור הזה, זה סיפור אדיר. הלכנו לארנון צוקרמן, מנכ"ל רשות השידור, ולקירשנבאום, עם ההצעה לעשות פיצ'ר על מרד הימאים. הם אמרו שאין להם כסף לפיצ'ר והציעו לעשות במקום דוקומנטרי. עברנו ספן ספן ממורדי הימאים, ומזה התפתח **יא ברעקען** (1981). למה יא ברעקען? זה ביטוי,

מסביר נמרוד אשל, סיסמה של ז'בוטינסקי, לשבור את
ההסתדרות. ברעקען זה לשבור ביידיש. מיד אמרתי,
זה השם של הסרט **יא ברעקען**, הרי שברו אתכם. אלמוגי ובן-גוריון שברו אתכם.

אם 'הסתכלות על עכו' היה סרט התבוננות, 'יא ברעקען' היה סרט עדויות.

לחלוטין סרט של עדויות.

ומה אתה מרגיש כלפיו היום?

אני מאוד מאוד מאוד אוהב את הסרט.

למה אתה קשור אליו?

בגלל הדמות של נמרוד.

היכן או מתי האידאולוגיה שלך או הפוליטי החלו לחדור לתוך הקולנוע שלך?

קשה לי למקם את זה על רצף הזמנים. אני זוכר שהייתי פעיל בקבוצה שארגן אבי עוז באוניברסיטת
תל אביב. יצרנו מסגרת של הזדהות עם הפלסטינים ועשינו הפגנה בכיכר מנרה ברמאללה. זה היה
ב-1980 אם אני לא טועה. הפלסטינים עמדו מסביב והביאו לנו בצל, מין תרופה לעיניים כנגד רימוני
הגז. זה היה הרגע של החיבור שלנו עם הפלסטינים. כיכר מנרה.

אפרופו כיכר מנרה, דיברתי היום עם ארי פולמן וסיפרתי לו שאנחנו נפגשים, אז הוא אמר לי, 'אני לא
אשכח שהייתי סטודנט, אתה היית ראש החוג, היית חוזר כל יום ראשון מפוצץ במכות מההפגנות
שהיית הולך. זה השיעור הכי טוב שקיבלתי בלימודי הקולנוע שלי.'

זה נכון. וזה בטח הלך עם הקולנוע שלי – **מסע אלונקות** (1977) ואחר כך **מגש הכסף** (1983).
הכול מתערבב לי כרגע. הכול. באמת צריך מישהו שיכתוב את הביוגרפיה שלי.

**מעבר לעשיית קולנוע שהייתה באותם שנים מאוד אינטימית, התחלת לקדם את המחקר על
קולנוע ישראלי באוניברסיטת תל אביב. למה בעצם? זה לא היה קיים קודם לכן?**

רנן שור הכניס אותי לזה, וכבר ב-78' הכנסתי סמינר על סרטי בורקס. יש לי עד היום את הסילבוס
שלו. ביקרתי בארצות הברית – כבר לוח הזמנים מטושטש לגמרי – אבל פגשתי שם את הגברת
הזקנה של הקולנוע, איך קוראים לה? אפילו אני לא זוכר. בושה וחרפה. עשינו ערב לזכרה עכשיו עם
ניצן בן שאול שהיה תלמיד שלה, דוקטורנט שלה, כי היא נפטרה לפני שלוש, ארבע שנים (פרופסור
אנט מיכלסון). פגשתי אותה בארה"ב והיא הדליקה אותי על פיתוח החלק העיוני שקשור לקולנוע.
חזרתי לתל אביב כבר נגוע. ואמרתי אנחנו גם נעשה studies cinema. עברנו על הקורסים ראינו מה
חסר, ולראשונה בנינו תוכנית רציונלית של תולדות הקולנוע הישראלי. בלי **נחמן אינגבר ויגאל
בורשטיין** שהיו פריקים של תאוריה והיסטוריה זה לא היה קורה. אני הראשון שקיבל מה-ISF (Israel
Science Foundation) מענק לחקר קולנוע. איזה מאה אלף דולר, משהו מטורף בימים ההם, ב-
1990. לקחתי את רז יוסף ועוד שתי אסיסטנטיות והתחלנו לעבור על קולנוע ציוני. ניתחנו סרטים
ציוניים. אלה היו סרטי הסברה אבל היה בהם גם איזשהו מסר נסתר, וככה הגעתי ליסוד של
האוטופיה בקולנוע הישראלי. זה היה גם שם המחקר שלי ב-1990, שמעולם לא יצא בספר, אבל יש
לי שלושה כרכים שלו ערוכים יפה.

**בוא נחזור רגע ל'רגישות החדשה'. אחרי ש'השמלה' יצא ב-1969 וזכה להצלחה וגם השתתף
בפסטיבל קאן, החלטתם שאתם יוצרים בסגנון אחר מהסרטים שנוצרו בארץ, הגדרת את הגל
החדש הישראלי הזה 'הרגישות החדשה'. המשכת בדרך הזו גם בסרטים הבאים שלך?**

תראו, גם **מגש הכסף**, **מסע אלונקות ורחובות** **האתמול** הם סרטים של 'רגישות חדשה'. מבחינת הייצור, מבחינת התכנים, מבחינת הדמויות, מבחינת היחסים, מבחינת האסטטיקה. בכל הסרטים האלה יש את טביעת האצבעות של הרגישות החדשה.

תסלחו לי אני חושב שכן, התעייפתי. ניקח קפה. מי יודע להכין?

בשמחה. עצרנו להפסקת סיגריה וקפה. ג'אד עשה מאמץ והלך להביא את ספר השירה שכתב "מנוחת רועה הגמלים" שיצא בשנת 2020. אנחנו כמובן מבקשים הקדשה. בסוף השיחה ג'אד יקריא לנו כמה מהשירים.

תראו. עשיתי את **רחובות האתמול**, שמתרחש בירושלים ובברלין, ומעורב בו גם סיפור השואה וגם הנכבה. הצלחתי לחבר בין שני הדברים, סרט שרצו לחנוק אותי עליו, אבל לא חנקו, ועד היום אני מאוד אוהב את הסרט הזה, *Streets of yesterday*. זה ציטטה מתוך רילקה. "אס בלייב אולס די שטרסה פון גסטן" – "נשאר לנו הרחוב של אתמול". ציטטה מאוד מפורסמת שלו. אז אני עשיתי מזה **רחובות האתמול**. הכתיבה הייתה בנפשי. כתבתי גם שירים, משנת '57 והוצאתי ספר שירה. אני ממשיך לכתוב שירים. עוד מעט יש לי חמישים שירים ואני מוציא עוד ספר.

אתה כל הזמן מצטט מגרמנית. מהיכן הקשר לגרמנית?

היה לי חבר יקה ובבית שלו דיברו גרמנית, אביו ואמו היו רופאים, שניהם דיברו גרמנית ושם זה קצת נדבק לי. אבל גרמנית מעולם לא ידעתי. גם קנדי לא ידע גרמנית כשהוא אמר 'איך בין איין ברלינר'. היה צריך להגיד, איך בין ברלינר. אני ברלינאי. הוא אמר, 'איך בין איין ברלינר', 'אני סופגנייה', זה היה מצחיק. אבל אף אחד לא צחק.

היית פעיל פוליטי, עשית סרטים והתחלת גם לחקור קולנוע. מה היו מקורות ההשפעה שלך?

לא אוכל להצביע על מה שקוראים לו 'אב רוחני' שהנחה אותי בדרך. אולי תגלגלו לי עוד סיגריה?

אתה כבר עובד הרבה שנים על סרט על מלחמת יום כיפור.

יש לי תסריט שנקרא אה, אני ממש מטושטש, אולי מהסיגריה, **מבט אלף מטר**. תסתכלו, בגוגל, Thousand yard stare. הפוסט-טראומטים שלא מחזירים מבט בעיניים. מסתכלים, אבל לא מחזירים מבט, מסתכלים מעבר לך. מבט אלף מטר, ככה זה נקרא.

תסריט יפה, כתבתי אותו עם עמית ליאור, עם דן רונן ועם מורן עובדיה. שהם שלושתם חתומים על התסריט, אני בסוף. זה סרט שעוסק במלחמה באחד המוצבים בסיני. ועכשיו זה קורה כי יש לנו שותפה בצרפת שקוראים לה יניה, ויש לנו את כאן 11 שרוצים להשקיע בזה, ויש לנו את קרן הקולנוע הישראלי.

אתה מאמין שתצליח לעשות את זה?

בטוח, אם אחיה עד אז. נצטרך לשחזר הרבה דברים אבל חלק מזה אפשר לשחזר באתר השריון, בלטרון. כבר היינו שם, ביקרנו עם מארק רוזנבאום, וראינו ודיברנו עם המנהלים, הם מאוד ישמחו.

איפה היית במלחמת יום כיפור?

אתחיל בששת הימים, הייתי רופא קרבי של גדוד צנחנים מילואים, גדוד 65 בסיני. יש לי על זה את המופת, על זה שהצלתי ממוות פצועים. ב-73 הייתי רופא גם של אותו גדוד בגולן, השתתפתי בכיבוש החרמון הסורי, כבר לא זוכר. הכול מתערבב. הייתי קומבט סרג'נט מה שנקרא. רופא קרבי, מפקד תאג"ד.

אתה חושב שהיית פוסט טראומטי באיזשהו אופן?

למה היית? פוסט טראומטי זאת חתונה קתולית.

איך זה מתבטא?

איך זה התבטא? זה התבטא בהתפרצויות, בהתקפי זעם, בדברים שאני לא רוצה להיזכר בהם. לפחות לא עכשיו. אני על קנאביס. הנה, הקנאביס שלי מונח שם. אני אביא אותו. אקח כמה שאיפות. אתם רואים, קשה לי אפילו לקום. עד כדי כך אני פדלאה. אני הולך להוציא עוד ספר.

שירה?

לא שירה. ספר שנקרא, אושוויץ, בירת המאה העשרים, שמירי טלמון, תעזור לי לערוך אותו. הכול כבר ישנו, כתב היד גמור, של 300 עמוד. זה הולך להיות אפוס מגנום מבחינתי לפחות.

אבל אני רוצה להראות לכם את הגינה על הגג. תלמה בת זוגי היא פריקית של גננות, למרות שהיא מנהלת מעבדת המוח של אוניברסיטת תל אביב ושל איכילוב. היא פריקית של גנים והיא לא יכלה להתאפק והיא יצרה גינה נפלאה על הגג. תיכף אנחנו נעלה לשם. זה רק קומה אחת לעלות לגג.

אתה יכול לעלות?

אנחנו נעלה. אני עולה בעזרת יד ימין. יד ימין שלי מתפקדת. יד שמאל יכולה רק להחזיק דברים. הגינה על הגג זה בנוסף לגן שיש לנו בבת שלמה. יש לנו איזה חמישים עצי פרי. הדורים ונשירים ו-you name it. וכולם נותנים פירות, עכשיו הייתה לנו עונה של שסק, לצערי הרוב נשאר על העץ, לא הצלחנו לאסוף את זה.

אתה רוצה שנעצור עכשיו ונקבע פגישה נוספת?

כן, התעייפתי, נעשה עוד פגישה כי בהרבה דברים לא דייקתי.

אולי לסיום תוכל להקריא לנו שיר מספר השירה שלך?

שאני אקריא? כן. בטח שאני יכול. אבל אני רוצה שאתם תחזיקו את זה.

או-קיי. זה שיר מ-1959, השיר הראשון בספר שלי.

לורקה

מחלת הים התיכון הורגת אותי

אני מת להחלים אך מחלת הים התיכון

הורגת אותי.

כל היום אני מתהלך עם ספינים בבטן.

בערב אני מפליג לספרד

לשוק הדגים של ברצלונה

אוכל דג עם מלצר עם פפיון לבן,

יורד לולנסיה או אליקנטה

לשתות משהו חם.

המלצר סוחט לי שני פרים ואני שותה דם,

יורד דרומה לגרנדה

לטעם משהו מן ה-Guerra civil.

כשמוציאים להורג אני חונה.

שם אני חונה.

שם אני מחלים.

כשמוציאים את לורקה

אני יודע שעברה מחצית אוגוסט

אני עולה להרים אל ה-Sierra Nevada.

נעים לקרא את לורקה בהרים.

אני חולף על פני החוף הספרדי האבוד

חולם על הארמדה.

סכינים בבטן.

המלצר סוחט לי תפוז וצחוק:

סניור, לשתות דם זה לא בריא.

תגיש את לורקה!

אני צועק בכל כחי שעוזב אותי.

לורקה יודע

חלפה מחצית אוגוסט,

עוד מעט מוציאים אותי.

(גרנדה 1959)

אנחנו מבקשים שיר נוסף.

אקריא את השיר שהספר נקרא על שמו.

מנוחת רועה הגמלים

איך במדבר נפלה סופה
את שארית היום אבק כסה
אם היתה בי רוח, אם היה זה עלעול
נגבה פניתי, שם בכרה משתרכת
שם קדת נאקה אל השקת
על נאות מים בצהרי יום
רועה את מרעיתו ירביץ.

עם רדת האור עם שוך הסופה
אל רועה הגמלים נפניתי
על צואר גמליו רד לילה נתליתי
בור מים שתיתי, טין נחול רייתי,
מים חיים את הגמלים השקיתי.
מה לי אקף, מי לי אקף לי
כף ידי קלילות את בכרה לוחכת
איך לי נרדמת רועה עדרי אור
הס פן תעיר את לילות הגמלים.

2018

ואי אפשר להיפרד בלי השיר "אבי".

אוי אוי אוי. זה שיר כואב.

אבי

לאבי אין שרשים בלבי
עושים בו שפטים
אני יושב, מואזין
לרב משמים.
פרדס יבש

אדמה מנמנמת, אבל שרשים.

כמו שאומרות הבריות

עץ ותפוח נופל.

בתור התחלה

לאהב זה לא רע.

רגע,

תני לחשב,

מה טוב,

התחלה

או לאהב?

פניו השזופים של אבי

קמטים בזויות עיניו,

שתי דמעות,

בכי.

שועת בשרי על פני הנפשות.

שועתו של מי.

(מזכרת בתיה, 1995)

אז עשינו משהו.

עשינו משהו.

ונמשיך. אני רוצה להרגיש יותר טוב, ואז אני אהיה במיטבי, והדברים יבואו וינבעו יותר.

את הגינה המקסימה על הגג כבר לא ראינו, ג'אד התעייף והיה צריך לנוח. רק בשבעה חזרנו לשם, ישבנו בין הצמחים ונהנינו מהאוויר.